

فلسفه بلاها و مصیبت‌ها

از دیدگاه قرآن و حدیث گرفتاری‌ها، حکمت‌های مختلفی دارد که مهمترین آنها عبارتند از

از دیدگاه قرآن و حدیث گرفتاری‌ها، حکمت‌های مختلفی دارد که مهمترین آنها عبارتند از:

1. تأدیب:

برای انسان‌های غفلت‌زده که چشم و گوش و دل و عقل حقیقت‌پذیر آنان از کار افتاده، گرفتاری‌ها واقعاً بلا و عذاب است، چنانکه نعمت‌ها نیز بلا و مصیبت برای آنان است. خداوند در آیاتی از قوم‌های مختلف نام می‌برد که به خاطر گناه، بر آنها عذاب فرستاد یا آنان را به بیماری‌های سخت گرفتار کرد. این موضوع بیشتر در مورد کافران و ستمگران است.

2. آزمون الهی:

بلاها وسیله‌ای است جهت آزمایش و امتحان انسان‌ها، تا ماهیت و جوهر حقیقی خویش را آشکار سازند، نیز برای پرورش و تکامل افراد است.

3. بالابردن درجه:

بلاها، مشقت‌ها و مصیبت‌ها برای بندگان خاص (انبیا و اولیای الهی و پیروان راستین آنان) هدیه خدا و نردبان رحمت است تا از این طریق رشد و عروج کنند و به او نزدیک‌تر شوند. همچنین در جوار قرب الهی به آسایش و آرامش نایل شوند.

4. کفاره گناهان:

پاداش و کیفر بیشتر بازتاب طبیعی و تکوینی اعمال انسان‌هاست که دامن آنها را می‌گیرد. قرآن مجید بین عمل و جزا رابطه تکوینی قائل است:

«هر مصیبتی که به شما می‌رسد، به خاطر کارهایی است که خودتان انجام داده‌اید». (1)

گاهی مصائب جنبه دسته جمعی دارد، چون محصول گناهان جمعی است. از این رو می‌فرماید:

«فساد در خشکی و دریا به سبب اعمال مردم آشکار شد تا نتیجه بعضی از اعمالی را که انجام داده‌اند، به آنان بچشانند، شاید باز گردند». (2)

البته هر چند ظاهر آیه عام است و همه گرفتاری‌ها را در بر می‌گیرد، ولی مثل دیگر آیات استثنا دارد، مانند مشکلات پیامبران و اولیا و مؤمنان واقعی، زیرا با این که گناه نکرده‌اند، ولی به خاطر آزمایش یا ترفیع درجه به گرفتاری مبتلا می‌شوند، ولی می‌توان گفت بیشتر مصیبت‌ها و ناراحتی‌ها معلول گناه است.

امیرالمومنین (ع) می‌فرماید:

«هیچ بلایی و کم شدن روزی نیست مگر به واسطه گناه، حتی خراش‌ها و زخم‌های بدن و افتادن روی زمین و هر مصیبتی دیگر». (3)

در یک روایت جامع امام علی (ع) در مورد فلسفه بلاها می‌فرماید: «بلاها برای ظالم تأدیب و برای مؤمنان امتحان و برای پیامبران درجه و برای اولیا کرامت و مقام است». (4) بعضی از مشکلات مانند برخی از بیماری‌ها بر اثر ندانم‌کاری یا سهل‌انگاری در امور حاصل می‌شود که در حقیقت اثر تکوینی اعمال انسان به شمار می‌رود، مثلاً کسی که اصول بهداشتی را رعایت نکرده و یا در انتخاب همسر دقت ننموده، چه بسا فرزندانش را با مشکل روبه‌رو می‌سازد که ربطی به خدا ندارد. اینگونه مشکلات را باید از حکمت‌هایی که گفته شد، جدا کرد.

پی‌نوشت‌ها:

1. سوره شوری (42) آیه 30.

2. سوره روم (30) آیه 41.

3. خصال، ج 2، ص 616.

4. بحارالانوار، ج 78، ص 198.